

ПЕРЕДМОВА

У цій книжці розглянуто низку вужчих і ширших проблем, пов'язаних із освітніми практиками й освіченістю в ранньомодерній Україні. Готуючи дослідження, я мав чудові нагоди користуватися порадами багатьох колег. Чимало порушених на сторінках монографії питань були представлені на доповідях “Семінару по вівторках” Товариства дослідників Центрально-Східної Європи під керівництвом професора Наталі Яковенко, тож щиро дякую його учасникам за висловлені критику і поради. Цілу низку слухних міркувань трапилося почути від науковців, які щороку збираються в Національному університеті “Києво-Могилянська академія” на круглий стіл “Проблеми освіти й освіченості в ранньомодерній Україні”, організований Науково-дослідним центром “Спадщина Києво-Могилянської академії” та кафедрою історії.

Завжди зі мною щедро ділилися порадами, необхідними книжками із власних бібліотек, вказівками на матеріали, а то й копіями Наталя Яковенко, Олексій Сокирко, Юрій Волошин, Людмила Посохова, Ігор Сковчиляс, Гарі Маркер, Ігор Сердюк, Ігор Тесленко, Катерина Диса, Оксана Задорожна, Володимир Маслійчук, Наталя Білоус, Тетяна Григор'єва. Безсумнівно, що їхня компетентна допомога не лише зекономила автору чимало зусиль, а й сприяла покращенню якості цього дослідження.

Окремі слова подяки адресую професору Наталі Яковенко, адже вона не лише брала участь у обговоренні на семінарі, круглому столі, різноманітних конференціях моїх виступів, консультувала, редагувала частину статей, у яких заторкували порушені у книзі проблеми (одним словом — так чи так супроводжувала мою роботу постійно), а також люб'язно згодилася стати її першим критичним читачем і своїми порадами допомогла поліпшити вже готовий рукопис. Так само із приємністю згадую тут колег-рецензентів професорів Людмилу Посохову, Віктора Горобця й Мирона Капралю, які відразу відгукнулися на моє прохання прочита-

ти текст, оперативно висловили свої враження та власним авторитетом засвідчили його якість.

Між іншим, шлях рукопису до читача не був довгим. Галина Федорець із наукового видавництва «Акта» відразу погодилася його видати, а її колеги, зокрема Наталка Бордукова й Денис Ткаченко допомогли усунути авторські огріхи та перетворити манускрипт на книжку. Їм щиро дякую.

* * *

Цитуючи опубліковані документи, я наводжу їх у тій формі, в якій вони надруковані у відповідних збірниках (якщо упорядники ХІХ – початку ХХ ст. оприлюднювали їх тогочасною російською мовою – то за сучасним російським правописом). Цитати з архівних документів подано спрощеним способом: зберігаються відсутні в сучасній абетці кириличні літери, а також латинські букви, що потрапляли до кириличних текстів; без спеціального зазначення виносні літери, слова, паєрки та лігатури вносяться в рядок, титла розкриваються; відтворюється написання автентичних скорочень, твердий знак передається згідно з розташуванням у першоджерелі; вживання розділових знаків, поділ на слова й речення, вживання великої та малої літер наближено до сучасних правил правопису.

Оскільки книжку споряджено бібліографічним переліком із докладною інформацією про кожне використане видання, то в підрядкових покликаннях, коли вперше згадую ту чи ту працю, я застосовуватиму спрощену описову форму, вказавши лишень автора, назву, місце та рік видання і відповідні сторінки.